

Чорна, Світлана. Толока: прибрали Биківнянський ліс [Текст] : [на території Національного історико-меморіального заповідника «Биківнянські могили»; відбулася толока] // Голос України. – 2019. – 14 трав. (№ 88). – С. 11 : фот. <http://www.golos.com.ua/article/316897>

Толока: прибрали Биківнянський ліс
До Дня пам'яті жертв політичних репресій, який цьогогоріч відзначатиметься 19 травня, на території Національного історико-меморіального заповідника «Биківнянські могили» відбулася толока.

Заслужений артист України, актор і кінорежисер Олександр Ігнатуша встановлює у Биківні меморіальні таблички на спомин про

своїх родичів.

Фото Георгія ЛУК'ЯНЧУКА.

Третій рік поспіль за тиждень до Дня пам'яті жертв політичних репресій, який цьогоріч відзначатиметься 19 травня, на території Національного історико-меморіального заповідника «Биківнянські могили» відбулася толока.

Минулої неділі упорядкувати територію колишнього об'єкта спецпризначення НКВС, яка, за словами генерального директора заповідника Богдана Біляшівського, є величезною братською могилою, де, за різними даними, таємно поховано від 30 до 100 тисяч замордованих у сталінських катівнях людей, зібралися не лише родичі жертв політичних репресій, а й громадські активісти. Серед них — члени ГО «Соловецьке братство», історики, режисери, журналісти, волонтери, студенти. Вклонитися пам'яті свого діда і прадіда з Білої Церкви приїхала і родина Ткачів — 80-річний Олександр Володимирович із сином Юрієм і донькою Наталією. У центральній частині меморіалу на одній із сосен — портрет їхнього родича — Йосипа Ткача, якого «чорний

воронок» забрав просто з поля страшного 1937-го. «Селянина з однією конячиною» звинуватили у антирадянській агітації і рішенням «трійки» розстріляли у Києві, звідки вночі, в режимі суворої секретності, тіла страчених вивозили у Биківнянський ліс, на східній околиці столиці, і скидали в заздалегідь викопані ями та засипали вапном. Скільки таких могил на території заповідника — достеменно не відомо, як і не відомо, скільки саме людей знайшли тут свій останній прихисток.

— Археологічними експедиціями досліджено лише півтора гектара території меморіалу, — каже Богдан Біляшівський.

У 2001—2012 роках завдяки розкопкам було виявлено 215 поховань, зокрема й 70 братських могил. Ідентифікувати закатованих іноді вдається за особистими речами — хрестиками чи натільними іконками, гребінцями, на яких видряпані імена, знайденими в могилах. За документами з архівів СБУ, за словами Богдана Біляшівського, вже встановлено 18 тисяч осіб — їхні імена вибито на стіні меморіалу. Незабаром там з'явиться ще тисяча вже відомих прізвищ. Пошукова робота продовжується, тож щомісяця

картотека заповідника поповнюється новими іменами і відомостями про страчених у роки Великого терору.

Юрій Ткач, який кілька разів на рік приїздить у Биківню, разом з батьком, котрий спирається на костур, на сосні з портретом Йосипа Ткача за народним звичаєм зав'язують рушник з червоно-чорним орнаментом. Для родини важливо, аби пам'ять і знання про страшні роки репресій зберігалися в поколіннях.

— Лише так суспільство зможе не допустити виникнення нового тоталітарного режиму, — каже Юрій Ткач.

Серед учасників толоки — старший науковий співробітник Українського центру культурних досліджень Міністерства культури Інна Александрова. На скорботній стіні — імена її прадіда Едуарда Врублевського і його сина — директора Чорнобильської школи Віктора. Обох заарештували навесні 1938-го і розстріляли у Жовтневому палаці, де були катівні НКВС.

— Наша родина довго носила клеймо «ворогів народу», — зазначає активістка. — Моя бабуся була так налякана репресіями, що ніколи про них не говорила, боялася. Після арештів мати

Віктора спалила всю бібліотеку, у якій було багато цінних книг, зокрема й виданих за кордоном. Оплакуючи втрату, вона захворіла і рано померла. Лише нещодавно ми змогли знайти колективне фото, на якому є Віктор Врублевський. Усі інші знімки, його записники, архіви забрали енкаведисти.

Як наголошує Богдан Біляшівський, захоронення у Биківні відбувалися з 1937-го по 1941 рік. Серед похованих тут — представники 30 національностей, є громадяни Польщі, Німеччини й інших країн, їх майже 3,5 тисячі. З середини вересня спецділянка НКВС за своїм призначенням більше не використовувалася. Після окупації Києва нацистськими військами було проведено перші часткові розкопки і виявлено масові захоронення вбитих сталінським режимом. У радянський час інформація про Биківнянську трагедію десятиліттями була під грифом «секретно». У 1960-х роках київський «Клуб творчої молоді», який очолив режисер Лесь Танюк, почав неофіційно збирати матеріали про сталінські репресії. Після того як члени клубу заговорили про Биківню, була по-звірячому вбита

художниця Алла Горська та тяжко побитий міліціонерами поет Василь Симоненко, після чого він невдовзі помер.

Нині стає більше не лише тих, хто знає правду про радянські часи, за якими дехто ностальгує, виправдовуючи масові розстріли тим, що «так треба було для країни», а й тих, хто приходить на толоку прибирати від сміття меморіал.